

## האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

מדיניות חינוך בישראל ובעולם - 34533

תאריך עדכון אחרון 16-02-2021

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: חינוך

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר ג'וליה רסניק

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: [julia.resnik@mail.huji.ac.il](mailto:julia.resnik@mail.huji.ac.il)

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ד' ה 14-1430 תאום דרך מייל

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

נחתור להבנת השינויים שחלו במערכות החינוך בישראל ובעולם בעשרות השנים האחרונות. נתייחס ממבט ביקורתי למעבר ממדיניות חינוכית לאומית למדיניות חינוכית גלובלית ולתפקיד של ארגונים בינלאומיים (UNESCO, OECD, Bank World) בשינוי זה. נעמיק במשמעות החברתית הרחבה של -מדיניות החינוך בתקופות השונות לאור מגוון גישות תיאורטיות: פונקציונלית, ניאו-מרקסיסטית, ניאו מוסדית וניאו-וובריאנית.

מטרות הקורס:

להקנות לתלמידים הבנה היסטורית, קונטקסטואלית וביקורתית אודות השינויים במדיניות החינוך על בסיס גישות סוציולוגיות שונות.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. לאפיין את הרפורמות החינוכיות לאחר מלחמת העולם השנייה
2. להגדיר את הרפורמות הניאוליברליות החל משנות ה 1980
3. להבחין בין הפרדגימות שמנחות את הרפורמות בשנות ה 1960 לרפורמות שהחלו בשנות ה 1980 בעולם
4. להבחין בין התיאוריות השונות המסבירות את ההתפתחויות במדיניות החינוך
5. לבקר את מדיניות המבחנים הגורפת המתקיימת במדינות רבות בישראל

דרישות נוכחות (%) :

80

שיטת ההוראה בקורס: פרונטלי, מצגות, דיון, הבאת חומרים מהעיתונות ומהתקשורת מצד התלמידים ודיון בהם בכיתה

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

שבוע 1: הצגת תכנית הקורס - ממדיניות של שוויון הזדמנויות למדיניות של חישובי עלות/תועלת?

שבוע 2: רפורמות חינוכיות בשנות ה 1960 בישראל ובעולם - התפתחות היסטורית נתייחס לראייה היסטורית של רפורמות חינוכיות בישראל ובעולם. נדון בקונטקסט הפוליטי, כלכלי וחברתי של הרפורמות החינוכיות לאחר מלחמת העולם השנייה. נציג את הגישה הפונקציונליסטית להבנת רפורמות אלו.

שבוע 3 : הגלובליזציה והשפעותיה על החינוך  
שיעור זה נעמוד על המאפיינים של הגלובליזציה הכלכלית, הפוליטית והתרבותית ובאופן שזו מאתגרת את מערכות החינוך המסורתיות. נתמקד בדרישות החדשות של שוק התעסוקה הגלובלי ולתגובה של

## מערכת החינוך לדרישות אלו

שיעור 4: משווין הזדמנויות בשנות ה-1960 לבחירת הורים בשנות ה-2000 בשיעור זה נתמקד בשינוי הפרדיגמאטי שחל בין הרפורמות בשנות ה-1960 לרפורמות החל משנות ה-1980. נציג את הגישה הניאו-מרקסיסטית להבנת הרפורמות החינוך בדגש על רפורמות בישראל.

## שיעור 5: אחריותיות והפרטת החינוך

בשיעור זה נדון בהתפתחות של ההפרטה בחינוך ובתפיסות העומדות בבסיס מגמה זו (אחריותיות, חינוך כשוק, בחירת הורים ועוד). נתייחס באופן ביקורתי למגמה זו ונבחן מספר תוצאות בלתי צפויות של מסחור החינוך.

שבוע 6 : ארגונים בינלאומיים - שחקן ראשי בקידום מדיניות חינוך בשיעור זה נתייחס לארגונים הבינלאומיים העיקריים המעורבים בקביעת מדיניות חינוכית: UNESCO, אלה בארגונים המועברים המודלים של טיבעם מה ביקורתית בצורה ונבחן OECD, WORLD BANK.

שיעור 7 : מבחנים בינלאומיים והשפעתם על החינוך בשיעור זה נתמקד בהתפתחות ההיסטורית של המבחנים הבינלאומיים ונבחן בעין ביקורתית כיצד מבחנים אלה פועלים לסטנדרטיזציה של תכניות הלימודים בעולם ולדיכוי היוזמה והיצירתיות של המורים. בלס, נחום אוגוסט 2017 כעוף החול - קינה חוזרת על מצב מערכת החינוך (5 עמ', באתר הקורס)

שבוע 8: המבחנים מהם מודדים? בשיעור זה נבחן את נושא המבחנים הלאומיים והבינלאומיים בהתמקדות על מקרה הישראלי. נתייחס לבעייתיות של מבחני המיצ"ב ולהשלכותיו על העשייה הבית ספרית ולמבחני פיזה כאמצעי לקידום רפורמות חינוכיות ניאו ליברליות ופחות לבחינה מצב החינוך במדינה.

שיעור 9: רפורמות ניהוליות ממבט ביקורתי בשיעור זה נדון בתרומה של פוקו להבנת הרפורמות הניאו ליברליות או הניהוליות ובגישה הביקורתית הניאו מרקסיסטית שרואה במדיניות החינוכית העכשווית בארה"ב פועל יוצא של חיבור בין כוח פוליטי שמרני וגישה כלכלית ניאו ליברלית. כמו כן, נבחן האופן שהגישה הניאו-וואריאנטית מסבירה את המעבר מרפורמות ממוקדות בשוויון הזדמנויות בשנות ה-1960 לרפורמות ניהוליות בשנות ה-2000 בישראל נתייחס לרפורמות ניאו ליברליות בישראל מתוך גישה ניאו-וואריאנטית

שיעור 10 : ביזור מערכת החינוך וסטנדרטים חינוכיים בשיעור זה נדון במשמעות של מדיניות הביזור וקביעת סטנדרטים לשליטה המערכת דרך בחינת ההישגים ונבחן בצורה ביקורתית את ההשלכות של מבחנים עתירי סיכון על שוויון הזדמנויות במערכת החינוך.

שבוע 11 : בחירת הורים

בשיעור זה נדון בצורה ביקורתית בנושא בחירת הורים את בתי הספר ונתייחס לזכות חופש הבחירה מול זכות לשוויון הזדמנויות בחינוך.

שיעור 12: אפשר גם אחרת- אלטרנטיבות חינוכיות בשיעור זה נדון במדיניות ורפורמות חינוך המהוות אלטרנטיבה לחינוך הניאו ליברלי: מערכת החינוך הפינלנדית ורפורמות בברזיל.

שיעור 13: החינוך בעידן גלובלי : פינלנד מול ישראל

### חומר חובה לקריאה:

שבוע 1: הצגת תכנית הקורס - ממדיניות של שוויון הזדמנויות למדיניות של חישובי עלות/תועלת?

חינוך בפינלנד קישור לתקציר הכתבה -

[https://www.youtube.com/watch?v&eqjMfDJJDU\\_M8](https://www.youtube.com/watch?v&eqjMfDJJDU_M8)

Shields, R. (2013) Education and international development. In Shields, R. Globalization and international education. A&C Black (Chapter 1, pp. 9-16).

שבוע 2: רפורמות חינוכיות בשנות ה-1960 בישראל ובעולם - התפתחות היסטורית נתייחס לראייה היסטורית של רפורמות חינוכיות בישראל ובעולם. נדון בקונטקסט הפוליטי, כלכלי וחברתי של הרפורמות החינוכיות לאחר מלחמת העולם השנייה. נציג את הגישה הפונקציונליסטית להבנת רפורמות אלו.

דרור, יובל 2006 רפורמות העבר במערכת החינוך הישראלית. בתוך: ענבר, דן (עורך) לקראת מהפכה חינוכית. מכון ון ליר בירושלים. הוצאת הקיבוץ המאוחד, לקרוא רק עמודים 36-41 (רפורמת האינטגרציה).

מצגת : הון אנושי

שבוע 3 : הגלובליזציה והשפעותיה על החינוך

שיעור זה נעמוד על המאפיינים של הגלובליזציה הכלכלית, הפוליטית והתרבותית ובאופן שזו מאתגרת את מערכות החינוך המסורתיות. נתמקד בדרישות החדשות של שוק התעסוקה הגלובלי ולתגובה של מערכת החינוך לדרישות אלו

Shields, R. (2013) Education and global knowledge economy. In Shields, R. Globalization and international education. A&C Black (Chapter 6, pp. 77-90).

קריאת רשות

Burbules, N. C. a. Torres, Carlos A. 2000 Globalization and education: an introduction. In Burbules, N. C. and Torres, Carlos A. (Eds.) Globalization and education Critical perspectives. London, New York, Routledge, pp. 1-26.

שיעור 4: משוויון הזדמנויות בשנות ה-1960 לבחירת הורים בשנות ה-2000 בשיעור זה נתמקד בשינוי הפרדיגמטי שחל בין הרפורמות בשנות ה-1960 לרפורמות החל משנות ה-1980. נציג את הגישה הניאו-מרקסיסטית להבנת הרפורמות החינוך בדגש על רפורמות בישראל.

דהאן, יוסי (בלי תאריך) מערכת החינוך בתקופת מעבר. הקשת הדמוקרטית המזרחית - שיח חדש . <http://www.ha-keshet.org.il/%D7%9E%D7%A2%D7%A8%D7%9B%D7%AA-%D7%94%D7%97%D7%99%D7%A0%D7%95%D7%9A-%D7%91%D7%AA%D7%A7%D7%95%D7%A4%D7%AA-%D7%9E%D7%A2%D7%91%D7%A8-%D7%99%D7%95%D7%A1%D7%99-%D7%93%D7%94%D7%90%D7%9F/>

מצגת: יוסי דהאן, בין שוויון הזדמנויות, מצוינות ואוטונומיה (באתר הקורס)

קריאת רשות

גולדשטיין, ס ולדרר, א. (1994) חופש הפרט בבחירת בית הספר מול שוויון ואינטגרציה: מגמות

---

בפסיקתו של בית המשפט העליון. מגמות, כרך לו גיליון 2-3.

שיעור 5: אחריותיות והפרטת החינוך

בשיעור זה נדון בהתפתחות של ההפרטה בחינוך ובתפיסות העומדות בבסיס מגמה זו (אחריותיות, חינוך כשוק, בחירת הורים ועוד). נתייחס באופן ביקורתי למגמה זו ונבחן מספר תוצאות בלתי צפויות של מסחור החינוך.

דגן-בוזגלו, נוגה 2010 היבטים של הפרטה במערכת החינוך מרכז אדוה, תל אביב. (עמודים 1-7).

קריאת רשות

Lingard, Bob Sellar, Sam and Lewis, Steven 2017 *Accountabilities in Schools and School Systems*. Oxford Research Encyclopedia of Education.

שיעור 6: ארגונים בינלאומיים כשחקן ראשי בקידום מדיניות חינוך - גישה ניאומסודית בשיעור זה נתייחס לארגונים הבינלאומיים העיקריים המעורבים בקביעת מדיניות חינוכית: UNESCO, אלה בארגונים המועברים המודלים של טבעם מה ביקורתית בצורה ונבחן OECD, World Bank

יוגב, א., לבנה, ע. ופניגר, י. 2009 סינגפור במקום כרכור □ מבחני הישג בין-לאומיים והגלובליזציה של יעדי חינוך. מגמות מ"ו (3), עמ' 337-355.

Ramirez, F. O., Schofer, E., & Meyer, J. W. (2018). *International Tests, National Assessments, and Educational Development (1970-2012)*. *Comparative Education Review*, 62(3), 344-364 (mainly 344-350 and 356-358).

קריאת רשות:

Popkewitz, Thomas 2011 *PISA Numbers, standardizing conduct and the alchemy of school subjects*. In: MA Pereyra, HG Kotthoff, R Cowen (eds) - *Pisa Under Examination. Changing knowledge, changing tests and changing schools*. Rotterdam: Sense Publisher, pp. 31-46. (הקורס) באתר.

שבוע 7: המבחנים - מהם מודדים?

בשיעור זה נבחן את נושא המבחנים הלאומיים והבינלאומיים בהתמקדות על מקרה הישראלי. נתייחס לבעייתיות של מבחני המיצ"ב ולהשלכותיו על העשייה הבית ספרית ולמבחני פיזה כאמצעי לקידום רפורמות חינוכיות ניאו ליברליות ופחות לבחינה מצב החינוך במדינה.

זוהר, ענת (2013) ציונים זה לא הכל - לקראת שיקומו של השיח הפדגוגי. ספריית פועלים, עמ' 46-70.

שבוע 8: מבחנים בינלאומיים - גישה ביקורתית (א')

Reyes, V., & Tan, C. (2018). *Assessment Reforms in High-Performing Education Systems: Shanghai and Singapore*. In *International Trends in Educational Assessment* (pp. 25-39). Brill Sense.  
מצגת:

---

Apple, Michael 2000 *Between neoliberalism and neo-conservatism*

קריאת רשות:

Apple, Michael 2000 *Between neoliberalism and neo-conservatism: Education and conservatism in a global context*. In Burbules, N. C. and Torres, Carlos A. (Eds.) *Globalization and education Critical perspectives*. London, New York, Routledge, pp. 57-77

Samoff, J. 1999 *Institutionalizing international influence*. In Arnove, Robert. F. and Torres, Carlos Alberto (eds.) *Comparative education - The dialectic of the global and the local*. New York, Rowman and Littlefield Publisher: ch. 2: 51-89. (רק לקרוא 75-89)

שבוע 9: מבחנים בינלאומיים - גישה ביקורתית (ב')  
בשיעור זה במבחנים הבינלאומיים ונבחן בעין ביקורתית כיצד מבחנים אלה פועלים לסטנדרטיזציה של תכניות הלימודים בעולם ולדיכוי היוזמה והיצירתיות של המורים.

Aurén, H., & Joshi, D. K. (2015). *Teaching the world that less is more: Global education testing and the Finnish national brand*. Symposium Books, pp. 63-79.  
Feniger, Y., & Atia, M. (2018). *Rethinking cause and effect: Analyzing economic growth and PISA scores over a period of 15 years*. In *World Yearbook of Education 2019* (pp. 96-110). Routledge.  
קריאת רשות:

Morgan, Clara 2011 *Constructing the OECD programme for international student assessment*. In: MA Pereyra, HG Kotthoff, R Cowen (eds) - *Pisa Under Examination. Changing knowledge, changing tests and changing schools*. Rotterdam: Sense Publisher, pp. 47-60 (הקורס באתר).

שיעור 10: רפורמות ניהוליות - גישה נאובריאנית  
בשיעור זה נדון בתרומה של פוקו להבנת הרפורמות הנאו-ליברליות או הניהוליות ובגישה הביקורתית הנאו-מרקסיסטית שרואה במדיניות החינוכית העכשווית בארה"ב פועל יוצא של חיבור בין כוח פוליטי שמרני וגישה כלכלית נאו-ליברלית. כמו כן, נבחן האופן שהגישה הנאו-וובריאנית מסבירה את המעבר מרפורמות ממוקדות בשוויון הזדמנויות בשנות ה-1960 לרפורמות ניהוליות בשנות ה-2000 בישראל נתייחס לרפורמות נאו-ליברליות בישראל מתוך גישה נאו-וובריאנית

רסניק, ג'וליה 2009 גלובליזציה של החינוך והבניית שיח ניהולי בישראל. אלפיים, 34:82-110.

מצגת:

Peters, Marshall, and Fitzsimons, P. 2000 - *Managerialism, Foucault and neoliberalism*

שיעור 11: רפורמות ניהוליות והשפעתן על הציבור הערבי

Ayman K. Agbaria, Salam Daibes & Aline Muff (2020): *Between collaboration and*

---

conflict: the exploration of micropolitical processes during reform enactment in an Arab junior high school in Israel, *Educational Review*, DOI: 10.1080/00131911.2019.1705249 To link to this article: <https://doi.org/10.1080/00131911.2019.1705249>

קריאת רשות:

ניר, אדם 2006 העצמת בית הספר ומלכודת המרכזיות. בתוך: ענבר, דן (עורך) לקראת מהפכה חינוכית. מכון ון ליר בירושלים. הוצאת הקיבוץ המאוחד, עמ' 296-309.

שיעור 12: בחירת הורים – מי בוחר את מי?

בשיעור זה נדון בצורה ביקורתית בנושא בחירת הורים את בתי הספר ונתייחס לזכות חופש הבחירה מול זכות לשוויון הזדמנויות בחינוך.

אלמוג-ברקת, גרניט ועינבר, דן 2010 של מי אתה ילד? פתיחת אזורי רישום בירושלים. בתוך: איכילוב, אורית (עורכת) הפרטה ומסחור בחינוך הציבורי בישראל. הוצאת רמות, אוניברסיטת תל אביב, עמ' 111-136.

חושן, מאיה 2006 חינוך גם עניין של גיאוגרפיה: היבטים מרחביים של אוכלוסייה, חברה ושלטון. בתוך: ענבר, דן (עורך) לקראת מהפכה חינוכית. מכון ון ליר בירושלים. הוצאת הקיבוץ המאוחד, עמ' 284-294.

שיעור 13: אלטרנטיבות חינוכיות בעידן הניאו-ליברלי

Toom Auli and Husu, Jukka 2012 Finnish teachers as 'Makers of many': balancing between broad pedagogical freedom and responsibility. In: Niemi, Hannele, Toom Auli and Kallioniemi, Arto (eds.) *Miracle of education: Principles and practices of teaching and learning Finnish schools*. Rotterdam: Sense Publishers, pp. 39-54.

שיעור 14: משבר החינוך בתקופת מגפת הקורונה

משבר הקורונה והשפעתו על מערכת החינוך הישראלית. צוותי המומחים של המשבר צוות חינוך אפריל 2020. צוותי המומחים של המשבר.

[https://www.crisis-experts.org.il/wp-content/uploads/2020/04/%D7%9E%D7%A9%D7%91%D7%A8\\_%D7%94%D7%A7%D7%95%D7%A8%D7%95%D7%A0%D7%94\\_%D7%95%D7%94%D7%A9%D7%A4%D7%A2%D7%AA%D7%95\\_%D7%A2%D7%9C\\_%D7%9E%D7%A2%D7%A8%D7%9B%D7%AA\\_%D7%94%D7%97%D7%99%D7%A0%D7%95%D7%9A\\_%D7%94%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C%D7%99%D7%AA\\_.pdf](https://www.crisis-experts.org.il/wp-content/uploads/2020/04/%D7%9E%D7%A9%D7%91%D7%A8_%D7%94%D7%A7%D7%95%D7%A8%D7%95%D7%A0%D7%94_%D7%95%D7%94%D7%A9%D7%A4%D7%A2%D7%AA%D7%95_%D7%A2%D7%9C_%D7%9E%D7%A2%D7%A8%D7%9B%D7%AA_%D7%94%D7%97%D7%99%D7%A0%D7%95%D7%9A_%D7%94%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C%D7%99%D7%AA_.pdf)

אחרית דבר: לקחים מרפורמות ניאו-ליברליות

Vegas Emiliana, Tuesday, March 20, 2018

5 lessons from educational reforms in Chile (Brookings report)  
- <https://www.brookings.edu/research/5-lessons-from-recent-educational-reforms-in-chile/>  
- מקבץ קטעים מהתרגום לעברית של הספר "הקונצנזוס הפיני -להצליח במתן חינוך לכל" מאת פסי סאלברג  
(באתר הקורס)

קישורים לכתבה בנושא החינוך בפינלנד.  
 קישור לכתבה המלאה - <https://www.youtube.com/watch?v=mJeSH8ctdpg>  
 קישור לתקציר הכתבה - <https://www.youtube.com/watch?v=M8jMfDJJDU>

חומר לקריאה נוספת:

Gandin, Luis A. *Creating real alternatives to neo-liberal policies in education. In The subaltern speak: Curriculum, power, and educational struggles.* Routledge, New York, pp. 217-241.

Arnove, Robert 2008 Educational reform around the world: to what ends? In Resnik, J. (Ed.) *The production of the educational knowledge in the global era*. Rotterdam, Sense Publisher, pp. 109-120.

Gandin, Luis Armando and Apple, Michael W. 2004 New Schools, New Knowledge, New Teachers: Creating the Citizen School in Porto Alegre, Brazil. *Teacher Education Quarterly*, v31 n1 p173-198. [FindIt@HUJI Full Text](#)

*Resh, Nura & Dar, Yechezkel (2012): The rise and fall of school integration in Israel: research and policy analysis, British Educational Research Journal, 38:6, 929-951.*  
<http://dx.doi.org/10.1080/01411926.2011.603034>

נדון במשמעות של חינוך בינלאומי ההולך ומתפתח במהירות בעולם בהקשר של ההתפתחויות בכלכלה הגלובלית.

Resnik, J. (2008) *"The construction of the global worker through international education."* In Resnik, J. (ed.) *The production of educational knowledge in the global era.* Sense Publishers, Rotterdam.

"בחירת הורים את בתי הספר" כתב עת : מגמות  
כרך לו גיליון 2-3, דצמבר 1994

---

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 90 %  
הרצאה 0 %  
השתתפות 10 %  
הגשת עבודה 0 %  
הגשת תרגילים 0 %  
הגשת דו"חות 0 %  
פרויקט מחקר 0 %  
בחנים 0 %  
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות:

השתתפות פעילה (קריאת מאמרים, הצגת קטעי עתונות או אנטרנט) ובדיון כיתתי  
10% מהציון

90% מבחן